

Babesiosis

Waa maxay babesiosis?

Babesiosis waa mid ka mid ah cudurada shilinta laga qaado ee Minnesota. Waa cudur aan caadi ahayn, hase yeeshee sanadihii ugu dambeeyay ayuu badnaa. Xaaladaha bini-aadanka ee babesiosis intooda badan Maraykanka waxa keena dulinka, *Babesia microti*.

Sidee dadku u qaadaan babesiosis?

Dadku waxay ka qaadi karaan babesiosis qaniinyada shilinta lugaha madow (deer tick) taas oo la nool dulinka ili-ma-aragtayga ah. Dhammaan shilinta lugaha madow ma sidaan dulinadan, dhammaan dadka ay qaniinto shilinta lugaha madowna ma bukoodaan. Tikidhka waa in lagu dhajiyaa qof ilaa qiyaastii 24 saacadood ka hor inta aanay ku faafin dulin.

Shilinta lugaha madow waxay ku nooshahay dhulka meelaha dhirta leh ama meelaha kaynta badan leh. Shilintu waxay ka raadsataa wax ay ku dul noolaato heerka ama heer u dhaw waxayna qabsataa marka qof ama xayawaan meesha soo maraan. Shilintu ma booddo, duusho ama kama soo dhacdo geedaha.

Gobolka Minnesota, bilaha Abriil ilaa Luulyo iyo Sebtembar ilaa Oktoobar ayaa ah kuwa khatarta ugu wayn ee in shilintu qofka qaniinto. Khatarta waxay ugu badan tahay bilaha Juun ama Luulyo sanad kasta. Shilinta lugaha madow waa wax yaryar; kuwa qaangaarka ah waxay la xajmi yihiin abuurka sisinta kuwa carruurta ahna waxay la xajmi yihiin siidhka bobiga. Iyadoo ay ugu wacan tahay xajmigooda yar, qofku ma ogaan karo in shilin qaniinsan tahay.

Xaalado dhif ah, babesiosis waxaa laga yaabaa in laga qaado dhiig-shubista ama hooyada cudurka qabta oo ilmaheeda u gudbisa (inta lagu jiro uurka ama dhalmada).

Waa maxay calaamadaha babesiosis?

Dad badan oo qaba infakshanka babesiosis ma laha astaamo, ama calaamado khafiif ah ayey leeyihiin. Inkasta oo dadka da 'kasta ay ku dhici karaan babesiosis, astaamaha ayaa u muuqda inay ugu daran yihiin dadka waayeelka ah, kuwa leh difaaca liita, ama kuwa aan lahayn beeryar. Astaamaha babesiosis waxay caadi ahaan soo baxaan dhawr toddobaad gudahood marka qaniinyada shilinta laga bilaabo. Calaamadaha iyo astaamaha waxaa ka mid noqon kara:

- **Qandho**
- **Madax-xanuun**
- **Murqo xanuun**
- **Daal iyo daciifnimo**
- **Dhiig-yaraan** (tirada yar ee unugyada dhiigga cas)

Xanuun khatar ah iyo dhibaatooyin ayaa dhici kara haddii caabuqa aan si sax ah loo daawayn. Dhimashadu waa suurtagal laakiin waa dhif (qiyaastii 5-20% bukaanada cusbitaalada la dhigo ama difaacooga hoos loo dhigo).

Sidee loo ogaadaa babesiosis?

Haddii qofku tuhmo inuu qabo cudurka babesiosis, waa inuu la xiriiraa dhakhtarka sida ugu dhakhsaha badan ee suurogal ah si looga baaro loogana daaweeyo. Baarista babesiosis waxay kusalaysan tahay taariikhda gaadhista deegaan shilintu joogto, baaris jireed, iyo tijaabooyin dhiig si loo xaqiijiyo waxa qofka haya.

Sidee loo daaweeyaa babesiosis?

Dadka aan lahayn wax astaamo ah uma baahna in la daaweeyo. Illi bukaanada ama kuwa laga yaabo inay halis ugu jiraan infakshan daran ama soo noqnoqonaya waa in la daaweeyo. Babesiosis waxaa lagu daaweeyaa isku-daraka daawooyinka

antimikroobiyaal. Daryeelka taageerada ayaa sidoo kale laga yaabaa in loo baahdo dadka qaba jirrooyinka daran.

Sidee baan u yarayn karaa khatartayda?

Ma jiraan wax tallaah ah oo bini-adanka ah hadda oo loo heli karo babesiosis. Yaraynta gaadhista meelaha shilintu joogto ayaa ha difaaca ugu fiican ee ka dhanka ah cudurka shilinta laga qaado.

Iska ilaali qaniinyada shilinta:

- Ogow meesha ay shilintu ku nooshahay iyo marka ay firfircoon yihiin.
 - Shilinta lugaha madow waxay ku nooshahay aagagga geedaha waawayn ama kaynta leh.
 - Gobolka Minnesota, firfircoonida shilinta lugaha madow waxay ugu firfircoon tahay laga bilaabo Abriil -- Luulyo iyo Sebtembar -- Oktoobar.
- Isticmaal celiye shilin oo ammaan ah iyo wax-ku-ool ah haddii aad joogto aagagga ama agagaarka meelaha shilintu ku nooshahay. Raac tilmaamaha waxsoosaarka oo dib ugu isticmaal sida la tilmaamay.
 - Isticmaal **celiyayaasha DEET** (ilaa 30%) maqaarka ama dharka. Ha u isticmaalin DEET dhallaanka ka yar da'da laba bilood.
 - Hore ugu sii daawee dharka iyo qalabka **celiyayaasha permethrin** kusalaysan si aad iskaga ilaaliso qaniinyada shilinta muddo ugu yaraan ah laba toddobaad adiga oo mar labaad isticmaalin. Ha u isticmaalin permethrin maqaarkaaga.
- Xiro dhar iftiin leh oo kaa caawiya inaad si dhib yar u aragto shilinta. Xiro shaadh iyo surwaal dheer si aad u dabooشو maqaarkaaga.
- Ku dhaq dharka qallalan iyo qalabka kul sare ugu yaraan 60 daqiiqo kadib markii aad wakhti ku soo qaadatay aagag ay shilini ku nooshahay.
- Kala hadal dhakhtarkaaga xoolaha wax ku saabsan waxsoosaarka ammaanka iyo wax-

ku-oolka ah ee aad isticmaali karto si aad u ilaaliso rabbaayaddaada.

Hubi shilinta ugu yaraan halmar maalintii kadib markaad wakhti ku qaadato meelaha ay shilintu ku nooshahay.

- Jirkaaga oo idil si dhaw ugu baadh muraayad, gaar ahaan meelaha ay adag tahay in la arko sida bisqinta iyo kilkisha.
- Soo goo shilinta isla marka aad aragto.
- Isticmaal birqabadyo ama farahaaga si aad shilinta u qabato meel afkeeda u dhaw. Si tartiib ah u soo goo shilinta. Ku nadiifi aagga saabuun iyo biyo.
- Ka baar qalabkaaga iyo rabbaayadahaaga shilin.

Maaree meelaha ay shilintu ku nool yihiin:

- Xaaq cawshka iyo dhabbooyinkana bannee si joogto ah.
- Googoo caleemaha iyo kaynta.
- Ka samee gidaar ah qoryo ama dhagaxaan halka u dhaxaysa cawshka iyo looxaanta la googooyey.

Minnesota Department of Health
 Vectorborne Diseases Unit
 PO Box 64975
 St. Paul, MN 55164
 651-201-5414
www.health.state.mn.us

Babesiosis – Somali (4/11/19)

Si aad ugu hesho macluumaadkan qaab kale, wac 651-201-5414. Waxaa lagu daabacay warqad dib loo warshadeeyey.